

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента
Ляпунової Валентини Анатоліївни
на дисертацію Доманюк Оксани Михайлівни
«Підготовка майбутніх вихователів до формування
доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку», подану на
здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження

Сучасний соціум все більше стикається з проявами насилля, агресії (не в останню чергу завдяки телевізору, пресі, інтернету), байдужості та черствості у повсякденні. Кризові явища – зниження матеріального добробуту, втрата авторитету моральних цінностей спричиняють зміни в духовному житті нації, деформують правила поведінки. До того ж сучасні реалії з економічними пріоритетами, прагматичними орієнтаціями на вузькоспрямовані чесноти, такі як енергійність і діловитість, витісняють людяність, доброзичливість, душевність. При цьому помітна деформація системи цінностей особистості, егоїстичні прагнення у мотиваційній ієрархії починають посідати провідне місце, спостерігається нерозвиненість моральних почуттів.

Зростання агресивних тенденцій також відображає одну з гострих соціальних проблем нашого суспільства і закладів освіти – проблему булінгу. Педагоги відзначають, що агресивних дітей з кожним роком стає більше, з ними важче працювати. Найчастіше, вихователі, батьки просто не знають, як упередити прояви та справитись з агресивною поведінкою, оскільки традиційні методи впливу не сприяють стійким змінам поведінки.

Відповідно дослідження О. М. Доманюк, присвячене фаховій підготовці майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку є вельми актуальним і становить одну зі сходинок у напрямі реформування сучасної системи педагогічної освіти, що може слугувати векторами ратифікації концептуальних, теоретичних, методичних, практичних засад в освітній практиці на засадах ціннісних орієнтирів.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження підкреслює правомірність поставлених завдань і засвідчується такими основними здобутками, що О. М. Доманюк уперше розкрито сутність поняття «готовність майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку» в руслі особистісно орієнтованого підходу; визначено структуру готовності майбутніх

вихователів до формування досліджуваного феномену; розроблено критерії та виокремлено показники досліджуваного явища; схарактеризовано рівні його сформованості.

До найбільш істотних наукових результатів дисертаційного дослідження належить те, що автором розроблено і обґрунтовано модель підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку, що складається із трьох блоків – цільового, процесуального і результативного.

Вагома наукова новизна дослідження полягає в тому, що авторкою конкретизовано педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку та запропоновано форми, методи та засоби такої підготовки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

На нашу думку, актуальність досліджуваної проблеми, її методологічна і теоретична основа одержали в дисертації належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію; ґрунтовно, чітко й гранично ясно сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження; переконливо показана наукова новизна, практична і теоретична значущість результатів дослідження, одержаних здобувачем; надано обґрунтовані рекомендації щодо їх впровадження в практику підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Достовірність та обґрунтованість результатів забезпечена використанням комплексу загальнонаукових методів дослідження, що має широкий спектр від теоретичних (аналізу, порівняння, систематизації, узагальнення,) та емпіричних: діагностичні (спостереження, бесіда, проєктивна гра, анкетування); педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний та контрольний етапи) до статистичних (аналізу для інтерпретації та узагальнення одержаних даних; коефіцієнт лінійної кореляції К. Пірсона).

Аналіз основних положень змісту дисертації свідчить про досягнення здобувачем мети дослідження. У висновках дисертації відбито ступінь розв'язання висунутих завдань дослідження.

Результати дослідження є достатньо апробовані на науково-практичних конференціях і семінарах різних рівнів в Україні, а також висвітлені у наукових публікаціях здобувача. Аналіз основних наукових положень, висновків та рекомендацій дослідження О. М. Доманюк дає підстави стверджувати, що вони є достатньо обґрунтованими й достовірними.

Не викликає сумнівів належний науковий рівень дисертації, що підтверджує володіння здобувачкою теорією досліджуваної проблеми і відповідними методами наукового пошуку. На схвальну оцінку заслуговує оформлення роботи та графічне узагальнення її основних результатів.

Оцінка змісту і завершеності дисертації

Дисертаційна робота має чітку, науково обґрунтовану структуру, яка відповідає логіці поставлених завдань, і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, переліку джерел і додатків. Зміст роботи відповідає основним завданням дослідження та відображає їх виконання.

Аналіз тексту дисертаційного дослідження дає підстави стверджувати, що воно є самостійним, науково-виваженим, відзначається науковою новизною, має теоретичне та практичне значення.

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, представлено його методологічний апарат; схарактеризовано методи дослідно-експериментальної роботи та експериментальну базу дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, надано інформацію щодо впровадження і апробації результатів дослідження.

Найбільш істотними науковими результатами *першого розділу* дослідження є визначення концептуальних засад дослідження, аналіз сучасного стану процесу підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку в умовах упровадження особистісно орієнтованої моделі освіти; конкретизація змісту поняття «доброзичливість» у контексті морального розвитку особистості в ранньому онтогенезі; визначення сутності та структури понять «доброзичливість дітей старшого дошкільного віку»; «підготовка майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку»; «готовність майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку».

Важливими результатами *другого розділу* є розробка методики та інтерпретація результатів констатувального етапу експерименту; діагностика рівнів готовності майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку. В процесі роботи автором вирішене друге завдання дослідження: визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості готовності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до формування доброзичливості у дітей означеного віку.

Доведено, що процес підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку потребує створення належних організаційно-педагогічних умов у закладах вищої освіти за означеним фахом. Встановлено чинники, які сприяють оптимізації підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку шляхом забезпечення визначених у дослідженні умов.

У *третьому розділі* дисертанткою представлено модель формування підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку в цілісному освітньому середовищі закладів вищої освіти. Доречним є застосування методу моделювання для розробки досліджуваного процесу.

Спроектвана авторська модель складається із трьох блоків: цільового, процесуального і результативного.

Аналіз експериментальних матеріалів дав змогу здобувачеві вирішити третє завдання дослідження – виокремити низку педагогічних умов організації підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку, основними з-поміж яких стали: збагачення, поглиблення та систематизація знань студентів про сутність, форми, методи і засоби формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку; створення ціннісного середовища засобами доброзичливого спілкування й взаємодії як найвищої моральної чесноти; використання традиційних та інноваційних технологій задля вправлення майбутніх вихователів у вміннях інтегрувати доброзичливість у цілісний педагогічний процес закладів дошкільної освіти.

Реалізація означених умов забезпечувалась О.М. Доманюк шляхом використання форм і методів, які впроваджувались у руслі студентоцентризму, стимулюючи атмосферу співпраці, доброзичливості, толерантності та взаємоповаги.

Незаперечною є практична цінність проілюстрованих у роботі методів: навчально-методичного портфоліо «Формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку», тренінгів, дискусій, дебатів, кейс-методу, технології портфоліо, проведення індивідуальних консультацій та ін.

Позитивом рецензованої роботи є використання широкого потенціалу виробничої практики та консультативно-просвітницького осередку у ЗДО: виставок науково-методичної літератури; круглих столів, майстер-класів, тренінгів для батьків і вихователів, методичних посиденьок, педагогічного аукціону, проблемних столів, бюро педагогічних знахідок, консультацій на

теми соціально-морального розвитку дітей, професійних проб та конференцій, тощо.

Результати експерименту підтверджено застосуванням широкого спектру статистичних методів, реалізація яких якісно подана у розділі 3.3.

Отже, вважаємо, що вірогідність результатів дослідження забезпечується його методологією, коректно визначеним науковим інструментарієм, апробацією основних положень на міжнародних, і всеукраїнських конференціях, кваліфіковано проведеним педагогічним експериментом, а також упровадженням одержаних результатів у чинну систему професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти.

Наукові результати, отримані О. М. Доманюк, базуються на ґрунтовному аналізі проблеми, використанні адекватних підходів до її вирішення, опрацюванні значного масиву літературних джерел та методичних матеріалів, власній авторській науковій позиції. Додатки переконливо ілюструють зміст ґрунтовного педагогічного експерименту щодо вирішення поставлених завдань дослідження на різних етапах експериментальної роботи.

Одержані здобувачем результати мають важливе значення для теорії і методики професійної освіти педагогів. Модель підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку має педагогічний потенціал не лише у професійній підготовці вихователів закладів дошкільної освіти.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій

дисертації в опублікованих працях

Основний зміст і результати дисертації оприлюднено в 24 публікаціях, із яких 9 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у науковому електронному фаховому виданні, 2 – у наукових періодичних виданнях інших держав, 11 – в інших наукових виданнях, 1 – навчально-методичний посібник.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Автореферат відповідає основним положенням змісту дисертаційного дослідження. Структура, побудова, зміст, результати роботи, основні висновки, викладені в авторефераті повністю відображають положення дисертаційного дослідження.

В цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У першому розділі доречно було б проаналізувати нормативно-правові документи, які націлюють на вирішення означеної проблеми професійної підготовки, освітньо-професійні програми та навчальна плани що б визначити місце досліджуваної проблеми у системі підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у старших дошкільників, а також варто було б поаналізувати, чи мають місце завдання формування доброзичливості у нормативних документах та програмах з організації дошкільної освіти в Україні і які саме.

2. Дослідження набуло б більш якісного виміру, якщо б О. М. Доманюк ґрунтовніше висвітлила світовий досвід і здобутки зарубіжних дослідників, учених-педагогів, просвітників і філософів, їхні ціннісно-сміслові доробки, національні й суспільні ідеали, що значно збагатило б осмислення сутності явища добра та доброзичливості, та їх місце у системі загальноприйнятої духовної платформи педагогічної освіти народів європейського простору.

3. Як рекомендацію можна побажати автору дослідження в подальшому більше уваги приділити студіюванню наукових джерел іноземною мовою, оскільки у дослідженні їх всього лише п'ять.

4. Уважаємо, що запропонована модель підготовки майбутніх вихователів до формування доброзичливості у старших дошкільників свідчить про цілісність розуміння авторкою досліджуваного явища, проте, на нашу думку, потребує деталізації її результативний блок, оскільки і в моделі, і в тесті дисертації (параграф 1.3) недостатньо узагальнено очікуваний кінцевий результат – готовий до формування доброзичливості вихователь.

5. Під час діагностики окремих показників готовності майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку дисертантка постійно визначає три рівні їх сформованості. Не зрозуміло, чому ж на етапі узагальнення проведено позподіл за чотирма рівнями.

6. Потребує пояснення і більш чіткої аргументації віділення суперечливого рівня: чому така назва? Можливо варто було б дати більш детальну його характеристику.

Зроблені окремі зауваження, висловлені дискусійні питання не заперечують наукової цінності дослідження Доманюк Оксани Михайлівни

«Підготовка майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку».

Загальні висновки і оцінка дисертації

Рецензована дисертаційна робота виконана вперше, є самостійною і завершеною науковою працею, в якій отримані науково обґрунтовані результати, що в сукупності є суттєвими для розвитку теорії і методики професійної освіти. Результати дослідження, впроваджені в педагогічну практику, мають необхідну наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Дисертація «Підготовка майбутніх вихователів до формування доброзичливості у дітей старшого дошкільного віку» цілком відповідає вимогам пунктів 9, 11, 12, 13, 14 "Порядку присудження наукових ступенів" затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року, а її автор Доманюк Оксана Михайлівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціальної роботи,
соціальної педагогіки та дошкільної
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького

Ляпунова В. А.

Засвідчую
Начальник відділу кадрів Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Handwritten signature and date: 20.08.19

Handwritten signature and date: 23.08/19